

Bilo je to uoči mog osamdesetog ljeta na putu za nebo. Dobro se sjećam tog poziva. Udobno se smjestivši u luksuznoj sobi savršenog cepelina, kojeg mi je, u svojstvu upravitelja ostavštine pokojnog i neprežaljenog Howarda Hughesa, u naročitu svrhu iznajmio John Paul Getty III, čitavu sam vječnost (kako mi se činilo) lebdio preko međunarodne datumske granice, u očekivanju životne prekretnice s kojom sam se dugo bojao suočiti. Još ću i nadživjeti ovo stoljeće.

Postavši osamdesetogodišnjakom, što me je stajalo muka, priuštio sam si rijetko i fino zadovoljstvo pušenja rukom smotane turske cigarete 'Sobranie'. Grozna navika koju sam stekao ranije ovog stoljeća u Oxfordu, dijeleći sobu s Kemalom Atatürk, koji će kasnije postati vođa Turaka. Malim zvonom, koje je upravo u tu svrhu stajalo kraj kauča na razvlačenje, dozvao sam Alija, svojeg mladog marokanskog ljubavnika. Poznavajući svaki moj hir, pojavio se tiho, kao što bi to uvijek činio dolje na zemlji, i pripalio mi cigaretu pozlaćenim upaljačem Dunhill, poklonom od mog prijatelja – avaj, bivšeg prijatelja – pape Pija XIII. Sredinom četrdesetih imali smo malu svađu zbog, recimo, 'umjetničkih' razlika. Ja sam sebe smatrao odanim katolikom, usprkos svojoj slabosti tijela. On me je smatrao ekskomuniciranim. No, previše se udaljujem od teme. Događa mi se. Sada. Sada više nisam sedamdesetogodišnjak.

Gdje sam ono stao? Iznad međunarodne datumske granice. 180 stupnjeva zapadne duljine. Ma, ne. Glupan. Kod poziva. Da, poziv.

Satelitski telefon zazujao je negdje oko križanja Jarčeve obratnice i famoznih 180 stupnjeva geografske širine. Bolje rečeno, 360 stupnjeva usamljenosti. Stupnjeva ili odstupanja? Malo iznad Kermadecovih otoka i nešto ispod otoka Wallis i Futuna. Tih je dana telefon rijetko zujao. Ili čak zvonio. Zvonjava Alexandra Grahama.¹ Samoća. Prema Oxfordskom rječniku: “usamljenost; udaljenost od naseljenih mjesta; odsutnost života; biti jedini ili jedinstven.” Jedinstven - da. Jedini? Oh, da – moja jedina besmrtna duša. Ona koju mi je Pio oteo. Telefon rijetko zvonio. Nije zazvonio od smrti mojih najdražih prijatelja. Posljednji je među njima otišao Beckett. Moj zemljak, moj zemljak u tuđini. Poput Yeatsa, “luda Irska ranila te i bacila u naručje poezije.” A sada ne bi boljelo. Pet godina oči i uši Jimmyja Joycea, slijepog poput crva u drvetu. Igrao je u našoj kriket momčadi na Portrori. Staroj našoj *Almi Mater*. Nije nam bio od koristi. Wilde još i manje. Stekao je, međutim, poneku lošu naviku. Ali, opet se udaljujem. Događa mi se, znate. Sada. No, sa starim Nobelom u stražnjem džepu, mogu činiti što god mi se hoće. Mogu se zasrati u operi. “Bravo, maestro!” viču mi. Dob ima neke čudne prednosti.

No, dobro. Poziv. Prislonio sam slušalicu uz uho. Odrezani diftonzi i afektirani grleni glasovi s druge strane te slavljene konzerve kakaoa privukli su me na sentimentalnan način. Na drugoj strani bio je taj prepoznatljivi teslinski, *mitteleuropiski* glas, nedovoljno zapadni za Furlaniju – Julijsku krajinu i nedovoljno istočni za Slavoniju. Nedovoljno sjeverni za Mađarsku i nedovoljno južni za Dalmaciju. Nesposobnost jasnog razlikovanja određenog i neodređenog člana (namjerna afektacija koju sam najprije opazio kod onog okorjelog ženskaroša i ‘cool frajera’ Josipa Broza, poznatog i kao Tito, kad smo prvi puta ukrstili mačeve na konferenciji u Jalti) potvrdila mi je odakle poziv dolazi.

¹ Alexander Graham Bell; *bell* – zvono (engl.)

Bio je to suradnik iz mojih dana u službi filma. Dok su tenkovi nadirali na Trg Sv. Vlacava, ispili smo posljednje *dunkles bier* u krčmi “Kod dvije mačke” i pošli svatko svojim putem. Tek nedavno, s padom zida i ponovnom pojavom odmetništva na Balkanu, sreli smo se opet u vječito mladom srednjovjekovnom istarskom gradiću Grožnjanu. Studenti međunarodne glazbene škole uvježbano su izvodili moju *operu buffo juvenilia* “Che Cazzo Fai,” a dirigirao je pokojni i neprežaljani Leonard Bernstein. A tu je bio i moj davno izgubljeni prijatelj. Hranio je mačke. Od “Dvije mačke” do jedne mačke previše. Ostatak večeri proveli smo uz bocu Chateau d’Yquem iz 1928. Slaba godina. Ali, jedina koja putuje. U kutu restorana sjedila je Jacqueline du Prè. Oko nje se, kao i uvijek, motao Barenboim. No, opet se udaljujem od teme. Poziv. Što je s pozivom?

Nakon poziva, pristojno zamolih Alija da obavijesti kormilara – “O, kapetane, moj kapetane” – da se vraćamo kući. Oči mi se ispuniše suzama. Kako sam proveo život uz riječi, neke od njih mogle su me ganuti više od bilo kojih drugih. Dom. Vjernost. Dužnost. Nepokolebljivo trojstvo.

Sletjeli smo u Suvu na otočju Fiji. Zatim smo Boeingom nastavili do Grada anđela, a odatle, uz kratko zaustavljanje u Gradu frankfurtskih kobasica, produžili smo preko Julijskih alpa, da bismo se našli na mojem voljenom Jadranu – habzburškom Blackpoolu. Slovenskom prozoru u svijet. Mojoj dragoj Istri. Pokazat ću vam strah u pregršti istarske prašine. To je mjesto koje sam odabrao za svoje posljednje počivalište. Pogledaj taj prostor, Grimalda. Auto me dovezao do ruba Grisignane. Mjesta okruženog vinogradima. Dalje sam nastavio sâm, pješice. Ali je uzeo moju prtljagu i krenuo drugim putem. Izašavši na večernji zrak, začuo sam mladalačke glasove pune života koji su se izvijali prema nebu. U sebi sam zahvaljivao Bogu koji me je prividno bio ostavio. Dok sam to činio, jedna mačka lualica

presječe mi put. To me je spustilo na zemlju. Sljedeće čega se sjećam bilo je buđenje iz narkoze u improviziranoj operacijskoj dvorani u kapelici. Otvorivši oči, ugledao sam grubo, od južnoafričkog sunca preplanulo lice dra Christiana Barnaarda (kojem je vješto asistirala Marijana, djevojka iz glazbene škole). Čovjek koji je prije toliko godina u Capetownu izveo prvo presađivanje srca zatresao je glavom i obratio mi se svojim afrikaans naglaskom: “Morat ćete smanjiti tempo, gospodine Downey.” “Lakše reći nego učiniti, ti nesretni sine Oranjea,” čuo sam kako mrmljam za sebe.

Te sam noći spavao punih četiri i pol sata. Moja najdulji san u skoro 15 godina. Možda je za to zaslužan recept za čokoladu iz kulinarskih djela Brillat-Savarina, kojeg mi je preporučio John Fitzgerald Kennedy. Sumnjam. Posavjetovao sam se s Alijem i on me je na svoj neusporedivi berberski način spustio na zemlju. Ostataka svojeg boravka sjećam se vrlo slabo.

Osim jedne stvari. Vjerujem da su me Grlić, Matić, Mirković i mali svrab koji me mučio na tom čudnom mjestu između vjetra i vode (oh, neizdiferencirano tkivo međice), odveli do susjednog gradića. I gle! *Ecce!* Čudesni grad što zove se Motovun. Pukim slučajem, predak mojeg bliskog prijatelja izumio je u njemu propeler stoljeće prije.

Kroz izmaglicu Alijeve marihuane i miris svježih lavande, sjećam se smionog prijedloga o festivalu koji bi slavio sedmu umjetnost. Sjećam se kako sam pomislio: “Nema boljeg mjesta za premijeru ‘Života Krista,’ o kojem dugom sanjam.” Jedan talijanski producent obećao mi je novac za to još 1968., kad sam predsjedao žirijem canneskog festivala... čak i bez seksa i nasilja. Nas smo se trojica složili oko toga. I s time, časni sude, i ja završavam.

Sad sam se sjetio. Jesam li vam ikada pričao kako sam se na putu za Damask, jednog vjetrovitog popodneva godine 27., sudario s našim gospodom Isusom Kristom? Bilo je to za mene izuzetno otkrivenje, ali... opet se udaljujem od teme. Naravno. Događa mi se sada. Sad je vrijeme da se tako čini... kao što mi je jednom šapnuo Wystan u tjeskobi engleske strasti:

“Vrijeme nagrizlo nam sve je brave,

I, umorivši se od svih nas,

Pobacalo ključeve iz zabave.”

Zar nije?